

Wyrok z dnia 13 grudnia 2005 r.

II BP 3/05

Niezgodne z prawem w rozumieniu art. 424⁴ k.p.c. jest orzeczenie krzywdzące stronę przez rozstrzygnięcie sprzeczne z jednoznacznie rozumianym przepisem prawa regulującym określone uprawnienie lub obowiązek.

Przewodniczący SSN Beata Gudowska, Sędziowie SN: Krystyna Bednarczyk (sprawozdawca), Małgorzata Wrębiakowska-Marzec.

Sąd Najwyższy, po rozpoznaniu na rozprawie w dniu 13 grudnia 2005 r. sprawy z powództwa W. Spółdzielni Ogrodniczej w W. przeciwko Adamowi D. o odszkodowanie, na skutek skargi pozwanego o stwierdzenie niezgodności z prawem prawomocnego wyroku Sądu Okręgowego-Sądu Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w Warszawie z dnia 7 lutego 2005 r. [...]

o d d a l i ł skargę.

U z a s a d n i e n i e

Adam D. wniósł skargę o stwierdzenie niezgodności z prawem prawomocnego wyroku Sądu Okręgowego w Warszawie z dnia 7 lutego 2005 r. [...] oddalającego jego apelację od wyroku Sądu Rejonowego dla Warszawy Pragi z dnia 22 października 2003 r. [...]. Wyrokiem tym zasądzono od tego pozwanego na rzecz powódki W. Spółdzielni Ogrodniczej w W. kwotę 4.441,18 zł tytułem odszkodowania za spowodowanie niedoboru w powierzonym mieniu. Pozwany Adam D. ponosił wspólną odpowiedzialność materialną z drugim pozwanym Sławomirem S., przy czym obaj odpowiadali w równych częściach. W stosunku do Sławomira S. powództwo zostało oddalone po uwzględnieniu zgłoszonego przez tego pozwanego zarzutu przedawnienia roszczeń. Sąd Rejonowy ustalił, że w stosunku do obu pozwanych roszczenie zostało zgłoszone po upływie rocznego terminu przedawnienia określonego w art. 291 § 2 k.p., jednakże pozwany Adam D. nie podniósł zarzutu przedawnienia, a sąd nie uwzględnił z urzędu przedawnienia roszczeń ze stosunku pracy.

W apelacji od tego wyroku pozwany Adam D. podniósł zarzut przedawnienia roszczeń, a ponadto zarzucił, że w toku postępowania przed Sądem pierwszej instancji przyłączył się do argumentów zgłaszanych przez pełnomocnika współpозwanego i nie będąc prawidłowo pouczoney przez Sąd nie wiedział o tym, że powinien odrębnie zgłosić zarzuty. Oddalając apelację Sąd Okręgowy uznał, że pozwany w postępowaniu przed Sądem pierwszej instancji nie przedstawił swego stanowiska. Ponadto pomimo prawidłowego zawiadomienia nie stawiał się na rozprawy, zatem Sąd nie mógł udzielać mu odpowiednich wskazówek dopuszczalnych na gruncie art. 5 k.p.c. Sąd pierwszej instancji prawidłowo przytaczając orzeczenie Sądu Najwyższego z dnia 10 maja 2000 r., III ZP 13/00, nie uwzględnił zarzutu przedawnienia w stosunku do Adama D., jako że w toku całego postępowania pozwany ten nie podniósł takiego zarzutu, a sąd nie jest uprawniony do działania z urzędu. Zarzut podniesiony dopiero w apelacji nie może być uwzględniony zgodnie z treścią art. 381 k.p.c. Pozwany miał pełną możliwość zgłaszania wniosków, zarzutów i dokonywania wszelkich dozwolonych prawnie czynności procesowych w trakcie postępowania przed Sądem pierwszej instancji i z prawa tego zrezygnował nie stawiając się na rozprawach. Sąd Okręgowy nie może w postępowaniu drugoinstancyjnym uwzględnić zarzutów niepodniesionych przez stronę wcześniej na skutek jej zaniedbań.

Jako podstawę skargi o stwierdzenie niezgodności z prawem prawomocnego wyroku pozwany przytoczył naruszenie prawa materialnego, a mianowicie art. 117 § 2 k.c. w związku z art. 300 k.p. polegające na nieuwzględnieniu zgłoszonego zarzutu przedawnienia i wskazał, że zaskarżone orzeczenie jest niezgodne z art. 117 § 2 k.c. i art. 381 k.p.c. Wskazał również, że poniósł szkodę w postaci konieczności wpłacenia na rzecz powódki kwoty 9.500 zł z tytułu należności głównej, odsetek i kosztów postępowania. W uzasadnieniu skargi podniósł, że kwestia przedawnienia roszczenia powódki w stosunku do obu pozwanych była przedmiotem analizy Sądu pierwszej instancji i jest niesporna. Roszczenie zostało przez ten Sąd uwzględnione w stosunku do pozwanego Adama D. dlatego, że nie podniósł on zarzutu przedawnienia. W apelacji zarzut ten został jednoznacznie sformułowany. Pominięcie go przez Sąd Okręgowy i oddalenie apelacji należy uznać za sprzeczne z art. 117 § 2 k.c. Z uzasadnienia wyroku nie wynika jasno, z jakiego powodu zarzut ten został uznany za nieskuteczny. Pośrednio można tylko się domyślać, że zgłoszenie zarzutu zostało potraktowane jako spóźnione. Taki pogląd jest zdaniem wnoszącego skargę nie-
trafny. Przepis art. 381 k.p.c. dotyczy tylko nowych faktów i dowodów i nie może być

rozszerzony na nowe zarzuty natury prawnej lub merytorycznej niezawierające przytoczenia nowych faktów i nowych dowodów. W myśl postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 10 listopada 1998 r., III CKN 259/98 (OSNC 1999 nr 4, poz. 82), odpowiednie stosowanie w postępowaniu apelacyjnym przepisu art. 316 § 1 k.p.c. oznacza, że sąd drugiej instancji obowiązany jest - przy uwzględnieniu unormowań zawartych w art. 381 i 382 k.p.c. - brać pod uwagę zmiany w stanie faktycznym i prawnym sprawy wpływające na treść orzeczenia.

W odpowiedzi na skargę powódka wniosła o jej odrzucenie jako niespełniającej określonego w art. 424⁵ § 1 pkt 2 k.p.c. wymagania przytoczenia podstaw skargi i ich uzasadnienia. Skarżący powołał jako podstawę skargi naruszenie art. 117 § 2 w związku z art. 300 k.p. jednak nie uzasadnił podniesionego zarzutu przedawnienia.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Skarga o stwierdzenie niezgodności z prawem prawomocnego wyroku została przyjęta do rozpoznania, gdyż spełnia wszystkie wymagania określone w art. 424⁵ § 1 k.p.c. W szczególności została przytoczona jej podstawa, jaką jest naruszenie art. 117 § 2 k.c. Przepis ten stanowi, że po upływie terminu przedawnienia ten, przeciwko komu przysługuje roszczenie może uchylić się od jego zaspokojenia, chyba że zrzeka się zarzutu przedawnienia. Zarzut naruszenia tego przepisu został uzasadniony w skardze w ten sposób, że roszczenie zostało zasądzone, mimo iż pozwany uchylił się od zaspokojenia roszczenia. Jest to wystarczające uzasadnienie w sytuacji, gdy wnoszący skargę powołuje się na ustalenie Sądu pierwszej instancji, że powództwo zostało wniesione po upływie przewidzianego w art. 291 § 2 k.p. terminu przedawnienia roszczeń pracodawcy o naprawienie szkody wyrządzonej przez pracownika wskutek niewykonania lub nienależytego wykonania obowiązków. Pod względem formalnym skarga została sformułowana prawidłowo.

Inną kwestią jest zasadność skargi. Zgodnie z art. 424⁴ k.p.c. podstawą skargi jest naruszenie przepisów prawa materialnego lub przepisów postępowania, które spowodowały niezgodność orzeczenia z prawem, gdy przez jego wydanie została wyrządzona szkoda. To ostatnie sformułowanie oznacza, że stwierdzenie niezgodności z prawem orzeczenia sądu rodzi odpowiedzialność odszkodowawczą państwa. Za niezgodne z prawem uznaje się więc orzeczenie krzywdzące stronę przez rozstrzygnięcie sprzeczne z jednoznacznie rozumianym przepisem prawa regulującym

określone uprawnienie lub obowiązek. Nie można natomiast mówić o niezgodności z prawem orzeczenia opartego na przepisie prawa, którego treść dopuszcza możliwość różnych interpretacji i za każdą z nich przemawiają uzasadnione argumenty. Niezgodne z prawem jest więc orzeczenie sprzeczne z niewątpliwymi i niepodlegającymi różnej wykładni przepisami, z ogólnie przyjętymi standardami rozstrzygnięć albo takie, które zostało wydane w wyniku rażąco błędnej wykładni lub zastosowania prawa, które jest oczywiste i nie wymaga głębszej analizy prawniczej. W przypadku zaskarżonego wyroku nie można mówić o tego rodzaju sprzeczności z prawem.

Podstawą skargi jest naruszenie przepisu art. 117 § 2 k.c., które zdaniem skarżącego spowodowało niezgodność z prawem orzeczenia zasądzającego roszczenie, mimo skutecznego uchylenia się dłużnika od wykonania zobowiązania wobec upływu terminu przedawnienia. Aby uznać tę podstawę za usprawiedliwioną, należałoby stwierdzić, że każde orzeczenie sądu nieuwzględniające zarzutu przedawnienia jest niezgodne z prawem. Tak nie jest, ponieważ nawet skutecznie zgłoszony zarzut przedawnienia może być w pewnych okolicznościach nieuwzględniony przez sąd. Może to nastąpić wówczas, gdy zgłaszający zarzut dłużnik nadużywa swego prawa. W tym zakresie orzecznictwo Sądu Najwyższego jest ukształtowane. Na przykład w wyroku z dnia 15 lipca 1999 r., II UKN 44/99 (OSNAPiUS 2000 nr 21, poz. 798), Sąd Najwyższy stwierdził, że skorzystanie przez dłużnika z zarzutu przedawnienia roszczenia podlega kontroli sądu pod kątem nadużycia prawa podmiotowego (art. 5 k.c.). Podobny pogląd został zaprezentowany w wyroku z dnia 27 czerwca 2001 r., II CKN 604/00 (OSNC 2002 nr 3, poz. 32). W przypadku istnienia podstaw materialnoprawnych do nieuwzględnienia zarzutu przedawnienia orzeczenie zasądzające przedawnione roszczenie nie jest niezgodne z prawem.

Podobnie nie jest niezgodne z prawem nieuwzględnienie zarzutu przedawnienia z przyczyn formalnych. Wątpliwości, czy zarzut taki może być zgłoszony w postępowaniu apelacyjnym wynikają z tego, że w postępowaniu tym sąd kontroluje merytoryczną prawidłowość i zgodność z prawem wyroku sądu pierwszej instancji. W sytuacji, gdy w postępowaniu przed tym sądem nie został zgłoszony zarzut przedawnienia, nie można uznać, że wyrok zasądzający roszczenie jest wadliwy. Sąd nie może bowiem z urzędu uwzględniać upływu terminu przedawnienia. W uchwale z dnia 10 maja 2000 r., III ZP 13/00 (OSNAPiUS 2000 nr 23, poz. 846), Sąd Najwyższy stwierdził, że w sprawach o roszczenia ze stosunku pracy sąd nie uwzględnia z urzędu upływu terminu przedawnienia, a także w wyroku z dnia 2 sierpnia 2000 r., I

PKN 746/99 (OSNAPiUS 2002 nr 4, poz. 85), stwierdził, że niedopuszczalne jest oddalenie w całości powództwa z uwagi na przedawnienie roszczenia skierowanego przeciwko dwóm pozwany wówczas, gdy tylko jeden z nich podniósł zarzut. Zgłoszony w postępowaniu apelacyjnym zarzut przedawnienia roszczeń nie jest więc skierowany przeciwko orzeczeniu sądu pierwszej instancji, które należało oceniać jako prawidłowe, lecz jest nowym zarzutem kwestionującym zasadność roszczeń powoda.

Uznanie, że zarzut przedawnienia nie może być skutecznie zgłoszony w postępowaniu apelacyjnym, ma swoje uzasadnienie, chociaż w orzecznictwie Sądu Najwyższego przyjmuje się pogląd o dopuszczalności zgłoszenia takiego zarzutu w apelacji. Takie stanowisko zajął Sąd Najwyższy w wyroku z dnia 19 lipca 2001 r., II UKN 475/00 (OSNP 2003 nr 8, poz. 210), stwierdzając, że zarzut przedawnienia roszczenia majątkowego pozwany może zgłosić także w postępowaniu apelacyjnym. Na uzasadnienie tego poglądu powołane zostało orzeczenie Sądu Najwyższego z dnia 13 lutego 1936 r., C II 2283/35 (OSP 1936, poz. 727). Stwierdza się w nim, że zarzut przedawnienia roszczenia majątkowego jest zarzutem opartym na przepisie prawa materialnego, który pozwany może zgłosić w toku całego postępowania przed sądem pierwszej instancji ale również w postępowaniu apelacyjnym. Dopuszczalność zarzutu przedawnienia w postępowaniu apelacyjnym nie przesądza jednak o obowiązku sądu drugiej instancji uwzględnienia tego zarzutu. Sąd może odmówić uwzględnienia zarzutu w przypadku, gdy został on oparty na nowych, nieprzedstawianych dotychczas faktach, a stwierdzenie jego zasadności wymagałoby przeprowadzenia nowych dowodów. Podstawę prawną stanowi przepis art. 381 k.p.c. który stanowi, że sąd pierwszej instancji może pominąć nowe fakty i dowody, jeżeli strona mogła je powołać w postępowaniu przed sądem pierwszej instancji, chyba że potrzeba powołania się na nie wynikła później. Na tej podstawie, w przypadku gdy nie było przeszkód do zgłoszenia zarzutu w postępowaniu przed sądem pierwszej instancji, sąd drugiej instancji może odmówić rozpatrywania spóźnionego zarzutu, jeżeli wymagałoby to postępowania dowodowego w celu sprawdzenia zarówno zasadności zarzutu jak i jego skuteczności, to jest braku poprzedniego zrzeczenia się przedawnienia.

Z powyższych rozważań wyływa wniosek, że nieuwzględnienie zgłoszonego przez pozwanego zarzutu przedawnienia roszczeń majątkowych, jest dopuszczalne zarówno z przyczyn materialnoprawnych jak i z przyczyn proceduralnych. Wyrok za-

sądzący roszczenie, mimo iż uległo ono przedawnieniu i został zgłoszony stosowny zarzut, nie może być uznany za niezgodny z prawem. Z tych przyczyn Sąd Najwyższy na podstawie art. 424¹¹ § 1 k.p.c. oddalił skargę.

=====